

НАРІЧЧЯ — найвищий рівень в ієрархії діалектного членування мови, що разом із нижчими — говором (див. [Діалект](#)) і говіркою є основною одиницею класифікації мови. Н., як і споріднені на всіх мовних рівнях говори об'єднані в ньому, є умовним мовнотериторіальним утворенням. Межі Н. визначають сукупністю ізоглос фонетичних, граматичних і лексичних явищ. У сучасній [українській мові](#) розрізняють північне наріччя (поліське), південно-західне наріччя та південно-східне наріччя. Північне Н. об'єднує західнополіський говір, середньополіський говір та східнополіський говір; південно-західне Н. — бойківський говір, волинський говір, гуцульський говір, закарпатський говір, лемківський говір, наддністрянський говір, надсянський говір, подільський говір, покутсько-буковинський говір; південно-східне Н. — середньонаддніпрянський говір, слобожанський говір, степовий говір. Тричленний поділ вперше в українському мовознавстві запропонував [К. Михальчук](#) у роботі «Нарѣчія, поднарѣчія и говоры Южной Росіи, въ связи съ нарѣчіями Галичины» // «Труды этнографическо-статистической экспедиции въ Юго-Западный край», С.-Петербургъ, 1872, виділивши поліське, укр. та червоноруське Н., а в їх межах — піднаріччя. Класифікація К. Михальчука була розвинена в працях [В. Ганцова](#), [Ф. Жилка](#), [С. Бевзенка](#), [І. Матвіяса](#).

Окремі мовознавці були прихильниками двочленного діалектного поділу української мови на північне (пн.-сх.) й південне (пд.-зх.) Н. Так, наприклад, М. Максимович називав їх відповідно малоруським і червоноруським, [І. Зілінський](#) — південного-східним та південно-західним, В. Ганцов — північним і південним. На основі морфологічних особливостей [А. Кримський](#) розрізняв західноукраїнське та східноукраїнське Н. Загалом спроби діалектної диференціації української мови сягають ще 18 ст. (зокрема в працях О. Шафонського) й базуються лише на окремих мовних ознаках, а не їх сукупності. У загальному мовознавстві Н. часто позначають терміном «супрадialeкт».

Рекомендована література

1. Ганцов В. Діалектологічна класифікація українських говорів // Зап. Істор.-філол. відділу ВУАН. 1923. Кн. 4;
2. Жилко Ф. Т. Нариси з діалектології української мови. К., 1966;
3. Бевзенко С. П. Українська діалектологія. К., 1980;
4. Атлас української мови: У 3 т. К., 1984–2001;
5. Матвіяс І. Г. Українська мова і її говори. К., 1990.

[М. Г. Железняк](#), [О. С. Іщенко](#)

Бібліографічний опис:

Наріччя / М. Г. Железняк, О. С. Іщенко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2020. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-71254>. — Останнє поновлення : 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).